

# SOC 530: Koncept reflexivity v sociologické teorii

Jarní semestr 2012

---

## ZÁKLADNÍ INFORMACE:

**Vyučující:** Dino Numerato

**Kontakt:** 12387@mail.muni.cz

**Konzultační hodiny:** dle dohody

**Termín výuky:** STŘEDA (2. května, 16. května): 16.00 - 19.30, ČTVRTEK (1. března, 12. dubna, 3. května, 17. května): 16.00 - 19.30

**Místo výuky:** STŘEDA: U35, ČTVRTEK: U34

**Forma výuky:** 1+1

**Počet kreditů:** 10 ECTS

**Ukončení kurzu:** zkouška

**Organizace kurzu:** Kurz proběhne v šesti čtyřhodinových blocích. Termín konání jednotlivých přednášek a seminářů je uveden níže v *Rozpisu přednášek a seminářů*.

---

## ANOTACE KURZU:

### Koncept reflexivity v sociologické teorii

Cílem kurzu je představit studentům různé způsoby, jakými byl v sociologii rozpracován koncept reflexivity, ať už na mikro-úrovni sociálního jednání, nebo na makro-úrovni společenských systémů. Kurz se nejprve zaměří na definiční vymezení mnohovýznamového pojmu reflexivita a poté se detailněji zaměří na koncept reflexivní modernizace (Beck, Lash, Giddens), díky němuž se reflexivita dostává do centra pozornosti sociologického uvažování. Kurz dále představí hlavní přístupy, jež kriticky reagovaly na koncept reflexivní modernizace v podobě kritického realismu (Archer) nebo relační sociologie (Donati). Pozornost bude dále věnována úvahám o vazbách reflexivního jednání na habitus (Bourdieu, Mouzelis, Elder-Vass). Kromě sociologicky mainstreamových konceptualizací se kurz zaměří i na výklady, jež zůstaly upozaděny na periférii sociologického uvažování a které se soustředily na diskurzivní a symbolickou povahu reflexivního jednání (Ailon) nebo rozvíjely teze o spjatosti reflexivity s emocemi (Holmes). V průběhu kurzu tak budou studenti obeznámeni s klíčovými představiteli sociologické teorie, kteří se zabývali konceptem reflexivity. Zároveň si tak studenti osvojí konceptuální nástroje k interpretaci fenoménů, jejichž pochopení je klíčové pro analýzu fungování současných společností, ať už jde například o sílicí roli expertního vědění v současných společnostech, sílicí poptávku po sociální či environmentální udržitelnosti, nebo s tím související volání po návratu k tradičnímu a komunitnímu.

### The concept of reflexivity in sociological theory

The aim of the course is to present different ways in which the concept of reflexivity has been developed in sociology both at the micro-level of social

action and at the macro-level of social systems. The course will firstly define a meaning of the polysemic term reflexivity. Afterwards, the concept of reflexive modernization (Beck, Lash, Giddens) that enhanced an introduction of the concept into the centre of sociological scholarship will be presented. The course will then present main critical approaches related to the reflexive modernization thesis, either in terms of critical realism (Archer), or relational sociology (Donati). A particular attention will also be given to those perspectives that dealt with connections between reflexive action and habitus (Bourdieu, Mouzelis, Elder-Vass). In addition to the mainstream sociological conceptualisations, the course will also be focused on those explorations which remained sidelined to the periphery of sociological scholarship; those that were focused on discursive and symbolic nature of reflexive agency (Ailon) or developed an idea about links between reflexivity and emotions (Holmes). At the end of the course students should become acquainted with key representatives of sociological theory who have dealt with the concept of reflexivity. At the same, students should become familiar with conceptual tools to interpret social phenomena whose understanding is crucial for an analysis of contemporary societies, including the role of expert knowledge, an increasing demand for social or environmental sustainability, or reinvention of tradition and communities.

## **POŽADAVKY A HODNOCENÍ:**

### **Podmínkou pro absolvování kurzu je splnění následujících požadavků:**

- 1) Odevzdávání příprav z povinné četby (instrukce budou zaslány emailem po skončení zápisu)
- 2) Prezentace referátu na vybrané téma (instrukce budou specifikovány 3. března na základě počtu studentů přihlášených do kurzu)
- 3) Aktivní účast na seminářích
- 4) Vypracování závěrečného eseje v rozsahu cca 2000 slov

## **POZNÁMKY K ČETBĚ A K ODEVZDÁNÍ PŘÍPRAV:**

Dokumenty jsou buď v ISu ve složce „Studijní materiály,“ nebo dostupné prostřednictvím Portálu elektronických informačních zdrojů MU: <http://library.muni.cz/ezdroje/>. Texty budou k dispozici ve Studijních materiálech ve druhém týdnu zápisu.

Pro odevzdávání průběžných příprav a závěrečného eseje jsou vyhrazeny zvláštní složky v ISu ve složce „Odevzdáárny“.

Bližší instrukce k přípravám studenti obdrží emailem po uzavření zápisu do kurzu. Přípravy bude možné odevzdat nejpozději v pondělí v týdnu konání kurzu, tj. 27. února, 9. dubna, 30. dubna a 14. května.

## ROZPIS PŘEDNÁŠEK A SEMINÁŘŮ:

### 1. Reflexivita: definice pojmu (1. března)

- **MNOHOVÝZNAMOVOST POJMU REFLEXIVITA**
- **OD REFLEXIVNÍHO JEDNÁNÍ K REFLEXIVITĚ SOCIÁLNÍCH SYSTÉMŮ**
- **REPRODUKCE SPOLEČENSKÉHO ŘÁDU A SOCIÁLNÍ ZMĚNA**

#### Povinná četba:

Giddens, A. (1994). „*Living in a Post-Traditional Society*,“ in Ulrich Beck, Anthony Giddens and Scott Lash. *Reflexive Modernization: Politics, Tradition and Aesthetics in the Modern Social Order*. Cambridge: Polity Press, 1994: 56-109.

Luhmann, N. (1995). kap. Sebereference a racionalita in Luhmann, N. *Sociální systémy: nárys obecné teorie*, CDK: Brno 2006.

Mrozowicki A (2010). The agency of the weak: ethos, reflexivity and life strategies of Polish workers after the end of state socialism. pp. 167-186 In: Archer MS (ed.) *Conversations about Reflexivity*. Abingdon: Routledge.

Pollner, M. (1991). Left of ethnomethodology: the rise and decline of radical reflexivity. *American Sociological Review* 56: 370-80.

### 2. Reflexivita jako diagnóza: koncept reflexivní modernizace (12. dubna)

- **REFLEXIVITA A DRUHÁ MODERNITA**
- **INSTITUCIONÁLNÍ REFLEXIVITA**
- **RIZIKA, NEJISTOTA A EXPERTNÍ VĚDĚNÍ**
- **KOGNITIVNÍ, ESTETICKÁ A HERMENEUTICKÁ REFLEXIVITA**

#### Povinná četba:

Beck, U., Bonss, W., & Lau, C. (2003). The theory of reflexive modernization. *Theory, Culture & Society*, 20(2), 1-33.

Lash, Scott (1994). “Reflexivity and its Doubles: Structure, Aesthetics, Community,” in Ulrich Beck, Anthony Giddens and Scott Lash. *Reflexive Modernization: Politics, Tradition and Aesthetics in the Modern Social Order*. Cambridge: Polity Press, 1994: 110-173.

### 3. Kritika a revize konceptu reflexivní modernizace (2. května)

- **KONTEXTUÁLNÍ PODMÍNĚNOST REFLEXIVITY**
- **ANALYTICKÉ ODDĚLENÍ JEDNÁNÍ A STRUKTURY**

#### Povinná četba:

- Alexander, J. (1996). Critical Reflections on ‚Reflexive Modernization‘. *Theory, Culture & Society*, 13(4), 133-138.
- Argyrou, V. (2003). ‚Reflexive modernization‘ and other mythical realities. *Anthropological Theory*, 3(1), 27-41.
- Lash, S. (2003). Reflexivity as Non-Linearity. *Theory, Culture Society*, 20(2), 49-57.
- Latour, B. (2003). Is Re-modernization Occurring-And If So, How to Prove It? *Theory, Culture & Society*, 20(2), 35-48
- Lee, R. L. M. (2008). In search of second modernity: reinterpreting reflexive modernization in the context of multiple modernities. *Social Science Information*, 47(1), 55-69.
- Threadgold, S., & Nilan, P. (2009). Reflexivity of contemporary youth, risk and cultural capital. *Current sociology*, 57(1), 47-68.

### 4. Reflexivita jako záměrné sociální jednání (3. května)

- **KOMUNIKAČNÍ REFLEXIVITA, AUTONOMNÍ REFLEXIVITA A META-REFLEXIVITA**
- **RELAČNÍ SOCIOLOGIE**
- **KRITICKÝ REALISMUS**

#### Povinná četba:

- Archer, M. S. (2007). *Making Our Way Through the World: Human Reflexivity and Social Mobility*. Cambridge, UK: Cambridge University Press. pp. 158-265.
- Donati, P. (2010). *Relational Sociology. A New Paradigm for the Social Sciences*. London: Routledge. pp. 192-210.

### 5. Reflexivita, emoce a habitus (16. května)

- **HABITUS A REFLEXIVITA**
- **EMOCE A REFLEXIVITA**
- **REFLEXIVITA A ROLE RUTINNÍHO JEDNÁNÍ**

#### Povinná četba:

- Archer, M. S. (2010) ‚Can Reflexivity and habitus work in tandem? In M. S. Archer (ed.) 2010, *Conversations About Reflexivity*, London and New York, Routledge. Pp 123-143.

Adams, M. (2006). Hybridizing habitus and reflexivity: Towards an understanding of contemporary identity? *Sociology*, 40(3), 511-528.

Adkins, L. (2003). Reflexivity: Freedom or habit of gender? *Theory, Culture & Society*, 20(6), 21-42.

Sweetman, P. (2003). Twenty-first century dis-ease? Habitual reflexivity or the reflexive habitus. *The Sociological Review*, 51(4), 528-549.

Holmes, M. (2011). Emotional reflexivity in contemporary friendships: Understanding it using Elias and Facebook etiquette. *Sociological Research Online*, 16(1). Dostupné z <http://www.socresonline.org.uk/16/1/11.html>

King, D. S. (2006). Activists and Emotional Reflexivity: Toward Touraine's Subject as Social Movement. *Sociology*, 40(5), 873-891.

## 6. Nenaplněná očekávání: reflexivita a omezená sociální změna (17. května)

- **REFLEXIVITA REPRODUKUJÍCÍ SOCIÁLNÍ ŘÁD**
- **DISKURZIVNÍ A SYMBOLICKÁ POVAHA REFLEXIVNÍHO JEDNÁNÍ**
- **ANTI-REFLEXIVITA**

### Povinná četba:

Adams, M., & Raisborough, J. (2008). What can sociology say about FairTrade? *Sociology*, 42(6), 1165-1182.

Adams, S. A. (2011). Sourcing The Crowd For Health Services Improvement: The Reflexive patient and "share-your-experience" websites. *Social Science & Medicine*. 72, 1069-1076

Ailon, G. (2011). Mapping the cultural grammar of reflexivity: The case of the Enron scandal. *Economy and Society*, 40(1), 141-166.

Garcia-Ruiz, P. and Rodriguez-Lluesma, C. (2010) 'Reflexive consumers: a relational approach to consumption as a social practice', in Margaret S. Archer (ed.), 2010, *Conversations about Reflexivity*, Abingdon: Routledge, pp. 223-242.